

4

Kunst na 1945

Abstract expressionisme

Abstract expressionisme in Amerika

Door het dreigende oorlogsgeweld wijkten Europese kunstenaars uit naar Amerika.

Amerikaanse kunstenaars nemen elementen over van het automatisch schilderen van het Surrealisme en de vormtaal van Mondriaan. Men onderscheidde de stromingen Actionpainting (actie van de schilder centraal), Colorfield-painting (werking van kleur) en Hard-edge (vervolg Colorfield-painting maar meer geometrisch).

Action painting

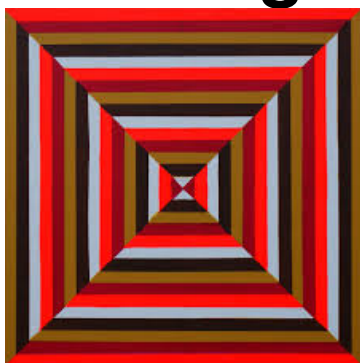
- actie staat centraal
- ongeremde handelingen
- emotie bepaald vormgeving

Colorfield painting

- werking van kleur centraal
- imposante doeken
- meditatieve stemming
- bijna geen rol persoonlijke verftoets

Hard Edge

- geometrische vormen
- beperkte kleuren
- koel afstandelijk
- geen verftoets

Bij de Amerikaanse Action Painting gaat het erom ruimte te geven aan 'krachten' uit het (individuele) onderbewuste en/of het onderbewuste tot uitdrukking te brengen. Bij Shiraga gaat het erom de krachten van de natuur de ruimte te geven, overeenkomstig een van de principes van Zen.

Abstract expressionisme in Europa

Verschillende kunstenaars wendden zich in de jaren '30 af van de rationele westerse cultuur. Zij haalden hun inspiratie uit tekeningen van kinderen, geestelijk gestoorden, volkskunst en primitieve kunst. Deze schilders hechtten waarde aan de spontane weergaven van gevoelens in abstract beelden. Men onderscheidde de stromingen Tachisme (lijkt op Actionpainting), Cobra (felle kleuren, wilde vormen) en Materieschilderkunst (oppervlak en de textuur belangrijk).

Cobra

- spontaan
- fantasie
- niet voor de elite
- agressief overkomen
- inspiratie
  - kindertekening
  - primitieve culturen
  - kunst geesteszieke
  - volkskunst

Tachisme

grote vlekken
persoonlijke expressie
schilderen vanuit het onderbewuste.

Materieschilderkunst

- oppervlakte/ textuur
- organische vormen
- verwerings en erosieprocessen
- assemblages

Dubuffet was op zoek naar oorspronkelijkheid en authenticiteit. (Hij bekritiseerde de puur formele experimenten in de kunst van zijn tijd en was op zoek naar de geestelijke wortels van de kunst) 1

Hij waardeerde (daarom) de eigen, los van academische conventies ontwikkelde, vormentaal en de hoogstpersoonlijke thematiek van het werk van mensen die in psychiatrische inrichtingen en gevangenissen verbleven

Je kunt hier spreken van ongebreidelde creativiteit doordat Appel (drie van de volgende):

- de tekening op een onconventionele plek maakt (namelijk in een boek).
- zich, bij het maken van de tekening, niet laat hinderen door de aanwezige tekst in het boek.
- de tekening in een hoog tempo gemaakt lijkt te hebben, getuige de bijna agressieve/slordige/haastige lijnvoering.
- zijn fantasie de vrije loop lijkt te laten gaan, getuige het fantasie mens/beest dat hij tekent.
- getuige de 'primitieve' vormentaal die hij hanteert zich niet lijkt te laten hinderen door verworvenheden uit zijn academische opleiding.

Met naïeve kunst wordt bedoeld op kunst waarvan de maker niet (volledig) technisch onderlegd is. (Vaak door het ontbreken van een academische opleiding) 1 Het streven naar naïviteit is tegenstrijdig omdat onbeholpenheid bewust/ bedoeld nagestreefd wordt (terwijl perspectief, anatomie en compositieschema's bij naïeven onbedoeld onbeholpen zijn) 1

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- Het ideaal van Cobra is een klasseloze, vrije samenleving waarin iedereen in vrijheid creatief kan zijn en het gemeenschappelijk belang boven het individuele staat en/of het ideaal van Cobra is een democratisering van de kunst waarin eenieder op zijn eigen authentieke wijze kan vormgeven 1
- Deze verbondenheid met de samenleving / het leven blijkt uit de keuze voor een project in een huiselijke omgeving in plaats van een museale context. (Hiermee hoopten Cobrakunstenaars een directe bijdrage te leveren aan verbetering van de leefomgeving)

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- voorstelling: Cobra werk is vrijwel altijd figuratief en vaak is er sprake van fantasiefiguren (met zowel menselijke als dierlijke trekken) 1
  - werkwijze: In het werk van Cobra-leden is vrijwel altijd sprake van een directe improviserende werkwijze, met pasteus aangebrachte verflagen 1
  - vormgeving: In het werk van Cobra-leden is vrijwel altijd sprake van (een van de volgende): 1
    - felle onvermengde kleuren, contrastrijke kleurvlakjes
    - contourlijnen
    - een vlak karakter, er is nauwelijks of geen sprake van ruimtesuggestie (perspectief, diepte, lichtval en een horizon zijn verdwenen)
  - titel: 1
    - Met de titel Vrijheidsschreeuw wordt verwezen naar de vrije creativiteit die door leden van Cobra gepropageerd werd.
    - Met de titel Vrijheidsschreeuw wordt verwezen naar de herwonnen vrijheid na de Tweede Wereldoorlog. De ervaringen van de Tweede Wereldoorlog vormden voor Cobra-kunstenaars een belangrijke aanleiding om nieuwe wegen in te slaan in de kunst.
- 22 maximumscore 2

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- Het ideaal van Cobra is een klasseloze, vrije samenleving waarin iedereen in vrijheid creatief kan zijn en het gemeenschappelijk belang boven het individuele staat en/of het ideaal van Cobra is een democratisering van de kunst waarin eenieder op zijn eigen authentieke wijze kan vormgeven 1
- Deze verbondenheid met de samenleving / het leven blijkt uit de keuze voor een project in een huiselijke omgeving in plaats van een museale context. (Hiermee hoopten Cobrakunstenaars een directe bijdrage te leveren aan verbetering van de leefomgeving) 1

Pop art

Belangstelling voor alledaagse voorwerpen leefde in de jaren '50 opnieuw op. Daarom wordt Pop-art ook wel Neo-dada genoemd. Pop-art kunstenaars maakten wel gebruik van beelden en voorwerpen uit de moderne consumptiecultuur maar leverden geen kritiek hierop zoals de Dadaïsten. Men onderscheidde de stromingen Harde Pop (fragmenten uit strips, showbizz en reclame), Zachte Pop (verhalend, geen reclame) en Nouveau Réalisme (afval en aftakeling).

Pop art usa

- geen persoonlijke betrokkenheid
- gebruik van moderne technieken
  - airbrush
  - zeefdruk
- gericht op massa media

Pop art Europa

- geen directe relatie met reclame
- momenten uit het gewone leven
- Seksualiteit (sociale veranderingen)

Pop art beeldhouwkunst

beelden uit de consumptie maatschappij
fel contrastrijk kleurgebruik
blow up
onpersoonlijk en afstandelijk
combine painting

De zeefdruktechniek biedt de mogelijkheid om te werken zonder dat persoonlijke elementen als penseelhantering en/of mengsporen van verf zichtbaar worden 1 De zeefdruktechniek biedt de mogelijkheid om een werk meer keren te maken 1 De zeefdrukinstallatie/het zeefdrukraam kan door derden/assistenten van zijn Factory worden bediend

In de jaren zestig 'ontstond' in Amerika de moderne consumptiemaatschappij waarin de productie van goederen vaak anoniem is, de beschikbaarheid groot is en de verspreiding ervan snel verloopt. Het voor de productie van beeldend werk inzetten van een techniek die 'anoniem' en 'snel' is, sluit aan bij de Amerikaanse maatschappij van die dagen.

Na de moord werd het verdriet van Jackie door de media breeduit en op sensationele wijze, in vele close-ups, in beeld gebracht. Warhol verwerkt in dit beeld met opzet krantenfoto's en toont daarmee dat het belangrijkste van dit soort gebeurtenissen de nieuwswaarde is (de werkelijke gevoelens van Jackie leer je niet kennen).

Door op de reproductie van een wereldberoemd werk te tekenen en te schrijven maakt Duchamp de 'uniekheid' en/of de kostbaarheid van het werk betrekkelijk.

Duchamp geeft met deze bespotting aan dat een (moderne) kunstenaar nog iets anders kan dan vereerde 'iconen' schilderen (die een plaats krijgen in een museum en in het publieke geheugen). Duchamp geeft aan dat de motieven die tot dit beroemde schilderij hebben geleid misschien minder verheven waren dan werd aangenomen.

Beiden beschouwen het gebruik van bestaande objecten/beelden als wezenlijk voor hun scheppend proces, of: beiden meten de originaliteit van een kunstenaar af aan hetgeen hij toevoegt of verandert aan het bestaande.

Beiden stellen daarmee de gebruikelijke/traditionele kenmerken van kunst ter discussie. Beiden reduceren de eigen rol als scheppend kunstenaar tot het minimale, zowel in de keuze van de motieven als in de productie, of: ze gaan uit van het conceptuele.

Deel- scores

– middeleeuwen

Hockney hanteert geen eenheid van tijd. Dit is verwant aan middeleeuwse voorstellingen waarin dezelfde figuren verschillende keren (op verschillende momenten in het verhaal) kunnen voorkomen. of:

Hockney hanteert geen vast standpunt (en wijkt daarmee af van het perspectivische (één-standpunt-)systeem dat bij een cameraopname ontstaat) maar gebruikt, net als in middeleeuwse voorstellingen, een ruimteuitbeelding die is gebaseerd op het aaneenschakelen van standpunten.

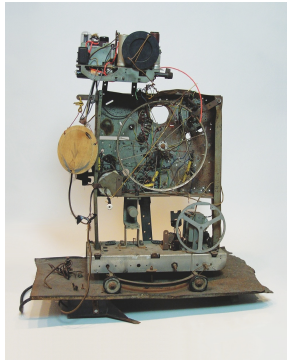
– kubisme

Net als de kubisten experimenteert Hockney hier met verschillende standpunten: hetzelfde onderwerp wordt vanuit verschillende gezichtshoeken in beeld gebracht.

– futurisme

De fasering van tijd en beweging door onderdelen van de voorstelling ritmisch te herhalen, lijkt op de experimenten van de futuristen.

Nouveau realisme

- beelden uit dagelijks leven
- Kritische kijk op consumptie maatschappij
- nadruk op vernietiging en aftakeling
- verwerking afval materialen in kunstwerk
- scheiding tussen beeldhouwkunst en schilderkunst vervaagt

Hyperrealisme

Geïnspireerd door het realisme van de Pop-art streefden deze kunstenaars naar het objectief weergeven van de moderne cultuur. Om de kleinste details te kunnen weergeven werden er foto's gebruikt. Ook was het een reactie op de gevoelsmatige expressionistische kunst.

Schilderen

- toevallige opname dagelijks leven
- moderne consumptie maatschappij
- spiegeling, stofuitdrukking plasticiteit belangrijk
- geen emotionele of kritische betrokkenheid
- objectief, zonder commentaar

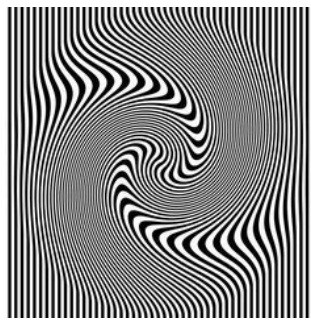
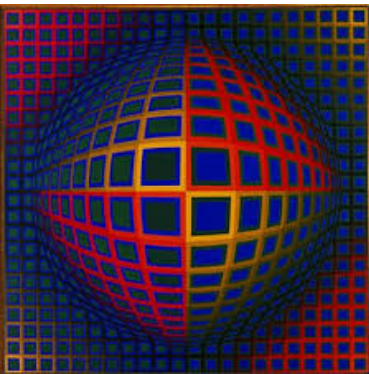
beeldhouwkunst

- mensen in alledaagse situaties
- zeer levensecht uitgebeeld
- American dream niet gehaald
- toevoegen bestane voorwerpen
- roept vervreemding op

Op art

In de jaren'20 experimenteerden verschillende constructivisten en Bauhauskunstenaars met licht, beweging en optische effecten. Kunstenaars gingen op dit spoor verder. In hun werk speelde de optische illusie een belangrijke rol.

- idee belangrijker dan uitvoering
- toegankelijk voor breed publiek
- kunstwerk niet uniek
- concept is uniek
- door druk vermenigvuldiging